

”Typisk for jenter i denne alderen”?

Alder som kulturell konstruksjon i studiet av jenters vold

Sidsel Natland

Sammendrag

Forskning om kulturelle og historiske forestillinger om sammenhengen mellom kjønn og vold understreker gjerne den sterke koblingen mellom vold og maskulinitet. I denne artikkelen illustreres med korte eksempler fra media og forskningsintervjuer med voldsutøvende jenter hvordan jenters voldsbruk kan forstås som overskridelser av normer for femininitet. Materialet viser imidlertid at ikke bare kjønn, men også alder, har betydning for hvordan jenters vold tematiseres. I media gjøres jentene ofte barnslige, og i intervjuer med jentene selv knytter de volden an til en viss alder. Kan begrepet ”interseksjonalitet” være fruktbart for å fange opp kompleksiteten i utøvernes egen forståelse av sin voldsbruk?

Innledning

Det vekker stadig oppsikt når jenter utøver vold. Vi er vant til at menn og gutter utøver både vold og annen kriminalitet, og vi er på tilsvarende måte mer vant til at kvinner og jenter er ofre for vold utført av menn. Forskning om kulturelle og historiske forestillinger om sammenhengen mellom kjønn og vold understreker den sterke koblingen mellom vold og mannlighet, og vold studeres som iscenesettelse av maskulinitet (Connell 1995, Hearn 1996, Lundgren 1993, Løvkrona 2001, Messerschmidt 2004, Morrissey 2003). Denne koblingen er i og for seg ikke ukontroversiell all den tid levekårsundersøkelser og statistikker viser at mesteparten av vold (og annen kriminalitet) begås av menn. Jenter utgjør fortsatt en liten andel av det totale antall voldsanmeldte. I prosjektet ”Kriminalitet blant barn og unge”

(Stene 2003) viste statistikkene fra SSB at jenteandelen er størst i de yngste alderstrinnene: Blant de siktede for vold, var hver fjerde 14-åring og hver femte 15-åring en jente. Det er videre rimelig å anta at jentenes deltakelse i vold og andre typer lovbrudd synker med alderen.

Sett i forhold til sitt omfang, får derfor jenter som voldsutøvere stor oppmerksomhet i media og offentligheten. Én måte å forstå denne oppmerksomheten på, er at saker der jenter opptrer som utøvere av vold, har nyhetsverdi fordi jentene bryter med sosiale og kulturelle normer for hvem en voldsutøver er og hva femininitet er. Den sosiale og kulturelle forventning til det å være jente handler blant annet om en femininitetsform der man er ikke-aggressiv og ikke-voldelig (Brown 1998, Natland 2003, 2006, 2008, Morrissey 2003, Wykes 2001).¹

Vold i et kulturvitenskapelig perspektiv

Vold kan studeres på mange måter ut i fra ulike fagfelt og forskningstradisjoner. Vold har multifaktorielle forklaringer, og det kan være både medisinske, nevrologiske og sosiale årsaker til at mennesker tyr til vold. Psykologen Mette Bengtson mfl. (2004) viser at både gutters og jenters voldsbruk må forstås i sammenheng med både sosiale og kulturelle faktorer som samfunnsmessig påvirkning, familiebakgrunn og oppvekstbetingelser, og individuelle faktorer som kognitive ferdigheter, personlighetsforstyrrelser og adferdsforstyrrelser. I denne teksten er det et kulturvitenskapelig blikk på vold som er det sentrale. Kulturforskeren studerer mennesket som kulturvesen, og fokuset er på menneskers opplevelse av seg selv og sin hverdag. Ulike aktører stiller ulike spørsmål til et sosialt og kulturelt fenomen, og sentrale begreper kan fylles med ulikt innhold for ulike grupper. I denne sammenheng innebærer det en erkjennelse av at *meningsska-*

¹ Jeg vil understreke at dette fokuset ikke betyr at jeg ser bort i fra alvorligheten i de handlinger som beskrives i media. Men media er en viktig kilde til folkelig forståelse, og medias reportasjer kan ses som fortellinger som må skape gjenklang hos publikum for at de skal vurderes som leseverdige. I et slik perspektiv må medias framstilling av jenters vold forstås i et bredere perspektiv – de handler om noe mer enn å sette fokus på alvorlige handlinger utført av unge mennesker med voldsproblematikk. Mitt perspektiv innebærer heller ikke at jeg mener at volden ikke ”finnes” eller at jeg bagatelliserer den, tvert imot er noe av poenget å avdekke at de populære framstillingene av jenters vold kan forstås som at de (re)produserer myter om kvinners vold og annen kriminalitet. Dette er i så fall myter og stereotyper som verken de voldelige jentene eller deres ofre er tjent med. Se Natland 2006.

ping og fortolkning av vold alltid vil være knyttet til kulturelle, historiske og sosiale forhold.

Et utgangspunkt for kulturvitenskapelig voldsforskning er at det moderne kulturbegrepet er konstruktivistisk. Etnologen Inger Lövkrona (2001) sier at med et kulturanalytisk perspektiv på vold kan man feste blikket både på struktur- og individnivå: Hvordan organiserer samfunnet vold, hvilke former for vold sanksjoneres eller tolereres? Hva er menneskers subjektive opplevelser av vold? En interessant tematisering er hvordan volden *verbaliseres* (Lövkrona 2001:34).

I en studie jeg har gjennomført (Natland 2006) forsøker jeg å tematisere og problematisere kulturelle forestillinger om sammenhengen mellom kjønn og vold. Studien er kvalitativ og baserer seg på ulike kilder: medias reportasjer (hovedsakelig fra tidsrommet 1998–2000 og 2002–2006) om voldelige handlinger utført av jenter, et kvalitativt utformet spørreskjema fylt ut av 59 elever i ungdomsskole og videregående skole, klasseromsdiskusjoner, samt kvalitative forskningsintervjuer med 14 jenter i alderen 14–18 år som har deltatt i voldelig adferd. Disse jentene var kjennetegnet av rus- og aggresjonsproblematikk, og de fleste av dem var i behandling for dette. Mange av dem kom fra hjem der vold og trusler var vanlig

Studien viser at mye av jentenes vold kan forstås ut i fra eksisterende kunnskap om menns vold, for eksempel når det gjelder legitimering av egen voldsbruk. Intervjuene med jentene og deres bakgrunn bekrefter også eksisterende kunnskap når det gjelder risikofaktorene for å ta del i voldelige miljø, som viser seg å være ganske like for både jenter og gutter (Storvoll 2004, Bengtson mfl. 2004). Dette er viktige funn, ikke minst fordi de kan bidra til å unngå oppfatningen om at jenters vold er mer spesiell enn gutters og derigjennom stigmatisere jentene ytterligere. Og nettopp derfor er det viktig også å problematisere de kulturelle forestillingene om jentene og deres vold som kommer til uttrykk i kildematerialet.

I et kulturanalytisk perspektiv kan jentene og deres vold forstås i forhold til forventninger og forestillinger om jenterollen, vennskap, kjønn og makt. Disse er virksomme både i medias dekning av jenters voldsbruk, men også hos jentene selv. I tillegg til fokuset på kjønn har jeg blitt oppmerksom på at det også finnes opplevelser av *alder* som virker inn på forståelsen av jentenes vold. I denne teksten vil jeg derfor avgrense meg til å fokusere på forholdet mellom vold, kjønn og alder slik det kommer til uttrykk i mitt materiale. Først vil jeg kort si noe om sentrale teoretiske utgangspunkt, særlig om den såkalte ”jenteforskningen” og perspektiv på alder som en kulturell konstruksjon. Deretter vil jeg med eksempler fra

forskningsprosjektet vise hvordan fokuset på kjønn og alder kommer til uttrykk i kildematerialet.

Teoretisk utgangspunkt

Det generelle rammeverket for min studie av jenters vold er diskursanalytisk. Jeg legger til grunn at det finnes en dominerende diskurs om sammenhengen mellom alder, kjønn og vold som jeg anser som konstituerende for vår virkelighetsforståelse. Samtidig er den innleiret i historiske og sosiale prosesser som kan forrykke diskursen, men også tydeliggjøre den, som for eksempel når unge jenter utøver vold. Når jeg studerer medias reportasjer, forstår jeg disse som uttrykk for en *dominerende diskurs*. Jentenes egne fortellinger betegner jeg som en *hverdagsdiskurs*. Hvordan reflekteres den dominerende diskursen i jentenes hverdagsdiskurs? Når jeg analyserer jentenes fortellinger, er jeg inspirert av diskurspsykologien fordi den setter fokus på hvordan identitet konstrueres, forhandles om og endres i konkrete situasjoner. Dette betyr at identitet forstås som noe diskursivt, og ikke at mennesker har én, stabil identitet, men at mennesker har og produserer flere og fleksible identiteter (Jørgensen & Phillips 1999). Poenget med å snakke om en dominerende diskurs og en hverdagsdiskurs er å skape et rammeverk som tar hensyn til både de begrensninger som dominerende diskurser legger på betydningsproduksjon og til menneskers aktive rolle i å både reprodusere og endre disse vilkårene.

En annen kilde til inspirasjon når det gjelder å forstå jenter som utøvere av vold, er sosiologen Belinda Morrisseys (2003) teorier om kvinners handlekraft og subjektivitet. Morrissey hevder at det å fornekte muligheten for at kvinner og jenter kan innta utøverrollen i vold og annen kriminalitet, innebærer å nekte dem friheten til å være fullt og helt menneskelige. Morrissey er også opptatt av at både de fortellinger som vi forteller om oss selv og de som fortelles *om* oss, har betydning for vår subjektivitet. Hver fortelling er konstruert via de muligheter og begrensninger som finnes innenfor den større sosiale og historiske diskurs de er lokalisert i. Dette betyr selvsagt ikke at mennesket er fullt og helt determinert av ”diskurs” og ”kultur”; vi handler og agerer både med og mot de dominerende diskursene. Når jenter agerer voldelig, kan de ses som å overskride normer for femininitet. Derfor kan femininitet studeres som en diskurs. Det innebærer et skifte fra å se jenterollen som noe naturlig gitt til å stude-

re ulike former for femininitet og hvordan de er sosialt, kulturelt og historisk konstruert (Morrissey 2003).

Jenteforskning og alder som kulturell kategori

Medie- og kjønnsforskeren Kirsten Drotner (1993) påpeker at unge jenter lenge falt mellom kategoriene både innenfor ungdomsforskningen – fordi de ikke var gutter – og innenfor kjønnsforskningen fordi den fokuserte mer på kvinner i høyere alderskategorier. Derfor har jenter blitt å regne som et dobbelt avvik eller en dobbel negasjon, sier hun. Å fokusere på unge jenter kan derfor være et viktig korrektiv til både den etablerte ungdomsforskningen og kjønnsforskningen. Det å sette fokus på jentene kan videre knyttes an til de siste års fremvekst av jenteforskningen ("girls' studies"), et forskningsfokus som delvis vokser fram fra den tredje bølgens kritikk av feminismens andre bølge. Forskningsfokuset er å utvikle perspektiver og opparbeide kunnskap om hva det vil si å være jente i dag. Utviklingen av jenteforskningen kan trekkes tilbake til ungdomsforskeren Angela McRobbie som allerede på 1970-tallet poengterte det manglende fokus på jenter og kjønnsperspektiv innenfor ungdomsforskningen. McRobbies kritikk var at ungdomsforskningen ble drevet på subkulturer som besto av mannlige aktører og aktiviteter som foregikk i offentlige rom. Jenters "subkulturelle arenaer" var i større grad knyttet til private og hjemlige sfærer, derav McRobbies etterlysning etter et fokus på "the bedroom culture" (McRobbie 1991, McRobbie & Garber 1976). Jenter måtte også anses som kreative aktører, ikke bare som passive mottagere på sidelinjen av guttenes aktiviteter.

Kulturforskeren Catherine Driscoll (2002) hevder at den kulturelle diskursen om hva jenter er ("girlhood"), er noe som skapes og forhandles ut i fra hvordan vi til enhver tid snakker om jenter som sosiale aktører ("girls")²:

Girlhood is made up and girls are brought into existence in statements and knowledge about girls, and some of the most widely shared or commonsensical knowledge about girls and feminine adolescence provides some of the clearest examples of how girls

² På norsk har vi ikke ord som kjønnsbestemmer barndommen, slik som "girlhood" og "boyhood".

are constructed by changing ways of speaking about girls (Driscoll 2002:5)

Det finnes få og diffuse fortellinger om jenter, sier Driscoll. Hennes prosjekt er inspirert av Foucault idet hun tar til orde for å skrive en ny, eller en annen historie om "the girlhood", nemlig ved å skrive en *genealogi*. En genealogi er ikke en historieskrivning som peker på årsaker og opphav, den dreier seg om hvordan visse ideer og praksiser er mulige innenfor ulike kontekster. Driscolls prosjekt er derfor ikke å komme fram til ny viten om jenter eller avdekke nye former for jenteroller, men å finne ut av hvordan kunnskap om jenter former våre forestillinger om hva det betyr å være jente og hvordan jenter dermed opplever sin væren i verden. Hva slags språk og fortellinger er mulige? (Driscoll 2002:3–4).

Driscolls perspektiv har virket inspirerende for hvordan jeg nærmer meg temaet jenter som utøvere av vold, selv om det ikke er en genealogi jeg skriver. Driscoll sier at "(...) girls are constructed by changing ways of speaking about girls" (Driscoll 2002:5), og dette indikerer et perspektiv på studiet av "the girlhood" som peker på det fruktbare ved å studere hvordan jenter artikuleres og forstås innenfor visse "plasser", som for eksempel når jenter oppfører seg avvikende i forhold til en kulturelt bestemt kjønnsrolle og derigjennom blir *synlige*. Det å være jente og utøve vold, diskuteres i den offentlige debatten som noe nytt og som en utfordring i den forstand at samfunnet står overfor en ny måte å være jente på. Driscoll studerer jenter slik de representeres i både vitenskapelige teorier og i medie- og populærkultur, men en konsekvens av hennes syn må bli at det å være jente, er noe man gjør, noe man "lever opp til" via visse praksiser.

Slike perspektiv peker mot at fokuset på kulturelt og sosialt skapt kjønn bør knyttes sammen med måter å forstå alder på. Teorien om alder som kulturell, og ikke bare naturvitenskapelig kategori er en relativt ny grein i vestlig vitenskap. Inspirasjon og utvikling kommer fra historiefaget og antropologiske studier av ikke-vestlige samfunn. Mye forskning har fokusert på de måter der antatt aldersbestemt adferd og identitet er representasjoner av hvordan vi burde føle oss og framstå som på ulike stadier i vårt livsløp. Det finnes en forståelse av barndommen som har vært dominerende, og som forstår barn i forhold til utviklingsparadigmets sentrale idé: At oppveksten er en prosess, et møysommelig arbeid på vei mot uavhengighet (Heggli 2004). Sosiologen Nick Lee bruker termen "becoming" for å illustrere dette tankegodset – altså en tilstand av å være underveis. Barn og ungdom skal *bli* noe. Motsetningen til å bli, er å *være* ("being") – en til-

stand som Lee kaller standardbildet på voksenhet, som står for egenskaper som stabilitet, avsluttethet, uavhengighet. Å ”bli” representerer da barn og unges kulturelle form og innhold, med foranderlighet, ufullstendighet og avhengighet som kjennetegn. Dette er en idé som tilsvarer voksenalderen som norm. Dette har blitt forstått som forutsigbare mål som barn og unge var på vei mot. De skal *bli* slik. Med Lee introduseres erkjennelsen av at både det å ”være” og det å ”bli” er tilstander som vi pendler mellom i våre livsløp. Vi kan ikke bare forstå barn og unge som at de er underveis og skal ”bli”, vi må samtidig erkjenne at de også har rett til å anerkjennes som ”beings in their own right” (Lee 2001).

Poenget for kulturforskeren må derfor være å se på hvordan kategoriene kan *dekonstrueres*. Et utgangspunkt for meg er at det å være ungdom, og nærmere bestemt det å være en ung *jente*, alltid vil være materialisert gjennom dominerende diskurser. Alder og generasjon kan da forstås som kontekst- og situasjonsbundne diskurser som gjør seg gjeldende som ulike måter å forstå og snakke *om* og *som* barn og ung på. Den danske samfunnsforskeren Anne Scott Sørensen sier det slik:

Det at være barn/ung har nok en biologisk grund, men den vil alltid materialisere sig igennem de herskende diskurser, og barn-dom/ungdom og det at være barn/ung vil derfor stadig både som fænomener og kategorier være det, vi gør dem til på et givet historisk tidspunkt, et givet sted i verden (Scott Sørensen 2002:20).

Bakgrunnen for en slik måte å studere alder på, er delvis et resultat av at det senmoderne er definert gjennom kompleksitet og kontingens og delvis at senmodernitetens kategoriseringer både er strukturelt baserte, men samtidig sosialt konstruerte og dynamiske. Et slikt blikk på ungdom hviler på et sosialkonstruktivistisk grunnlag der ungdom ses som en strukturelt betinget, men samtidig sosialt konstruert størrelse. Barn og ungdom betraktes som sosiale aktører som både er underlagt noen strukturelle betingelser, men som også har mulighet til å handle innenfor dem (Scott Sørensen 2002:17–22). Media kan for eksempel være en premissleverandør for noen av de strukturelle betingelser eller ”herskende diskurser” som ungdom forholder seg til.

Medias billeddannelse: Bare barn eller en av gutta?

Folkloristen Elliot Oring (1990) diskuterer begrepet *nyhetsverdi* idét han slår fast at nyheter ikke "finnes" – nyheter *skapes*. Kategorien "nyheter" er således en seleksjon av historier foretatt av journalister. Utvalget er aldri vilkårlig, tvert imot preges det av en høy grad av systematisering og konvensjonalisering på bakgrunn av forhold som ligger utenfor selve (nyhets)saken. Det som generelt kjennetegner en potensiell nyhet, er at den inneholder noen kriterier som gir den *nyhetsverdi*. Oring peker på følgende kriterier, der en eller flere av dem vil være til stede i de fleste nyheter: Aktualitet, nærhet, betydning, konflikt, særhet, uvisshet, spenning, følelser, konsekvens. En relevant utdypning av Orings begrep om nyhetsverdi er kriminologen Yvonne Jewkes' (2004) perspektiv på medias konstruksjon av nyheter om kriminalitet. Ifølge Jewkes konstrueres medias fortellinger om vold og kriminalitet ut i fra visse krav til strukturer og verdier som må være til stede for at en hendelse skal være verdt å lage en nyhetssak om. Innbakt i begrepet om nyhetsverdi finner hun at for at en hendelse som inneholder vold eller annen kriminalitet skal ha potensiale til å bli en nyhetssak, må en eller flere av følgende kriterier være til stede: Forutsigbarhet, forenkling, individualisering, risiko, sex, kjendis/personer med høy status, nærhet (geografisk og kulturelt), vold, suggererende kilder, barn, konservativ ideologi og politisk diversitet (Jewkes 2004:40ff).

Saker der jenter inntar subjektposisjon som utøvere av vold, har høy nyhetsverdi. Medias oppslag om og fokus på "jentevold" blir forståelige i et slikt perspektiv. Hendelsene bryter med den hverdagslige forståelsen av hvem som utøver vold. Det presenteres som et nytt og oversett samfunnsproblem, og derigjennom er det knyttet både aktualitet og uvisshet – men også særhet – til det faktum at også jenter kan opptre voldelig. Jeg har som nevnt analysert medias oppslag der jenters vold har vært tema, hovedsakelig i tidsrommet 2002–2006, noen også fra slutten av 1990-tallet. Av plasshensyn vil jeg her kun presentere mine konklusjoner illustrert med enkelte eksempler framfor å gå i dybden på en sak (for mer detaljerte analyser, se Natland 2003, 2004, 2006).

Overskrifter som: "Voldsofre frykter jentegjeng" (*Adresseavisa* 16. november 2005), "Sjalusi førte til jentevold" (*Hamar Dagblad* 4. februar 2003), "Banket opp av jentegjeng" (*VG-nett* 25. januar 2003), "Jentegjeng mishandlet 19-åring" (*Aftenposten-nett* 19. august 2002) har bidratt til å sette fokus på at også jenter, *unge* jenter, deltar i utøvelse av vold og viser aggressiv adferd. I des senere år har nyhetssakene dreid fokus fra fenomenet

”jentegjenger” spesielt til ”jentevold” generelt. Ikke desto mindre har det forekommet jentegjenger i Norge med mange av de samme aggressive og voldelige adferdsmønstre som man finner hos guttegjenger. På slutten av 1990-tallet skapte for eksempel jentegjenger som *Criminal Mafia Sisters*, *Macho Girls* og *City Girls* overskrifter i rikspresen: ”Jenter slår jenter helseløse” (*Dagbladet* 15. juni 1997), ”Oslo-jenter i hardkokt gjeng”, ”Flere jentegjenger i Oslo” (*Aftenposten*, hhv. 16. og 17. desember 1998). Reportasjene handlet om organiserte jentegjenger i hovedstadsmiljøet, og særlig oppsikt i media vakte det da de såkalte ”mafiajentene” ranet en kvinne i Oslo senhøsten 1998. Forestillingen om voldens forbindelse med det urbane og storbylivet ble satt på prøve i mai 2002 da en jentegjeng på det lille stedet Rognan i Nord-Norge mishandlet en 15-årig venninne på det groveste, og betalte en mannlig asylsøker for å fullbyrde voldtekt av jenta.

Fokuset på kjønn er tydelig i medias nyhetssaker om jenters vold, noe som særlig understrekes av betegnelsen ”jentevold”. Når gutter er involvert, brukes oftest betegnelsen vold eller ungdomsvold. Både saken om ”mafiajentene” og jentegjengen på Rognan ble fulgt opp med flere medie-reportasjer som alle hadde sterkt fokus på gjerningspersonenes kjønn og alder. I saken om mafiajentene kommer dette for eksempel til uttrykk når VG intervjuer jentene, som er fra 14 til 16 år, og journalisten beskriver møtet slik:

VG får ikke en gang presentert vårt ærend før jentungen stolt og ivrig utbryter: Er du her for å intervjuer CMS? Jeg er med der. Det var jeg som holdt pistolen! At hun samtidig begikk en kriminell handling, ser ikke ut til å gå nevneverdig inn på den vevre og moteriktige jenta (*VG* 19.12.98).

Ordvalg som ”jentungen” og den videre skildringen av hvordan jentenes referansepunkter er film, mote og trender, bidrar til å understreke deres umodenhet. Også representanter for skole og politi som intervjues i denne saken, er opptatt av utøvernes unge alder. I Rognansaken, som ble gjenstand for stor medieoppmerksomhet, ble det i rettssaken mot jentene stadig knyttet an til jentenes unge alder med henhold til straffeutmålingen, og en av fedrene uttalte tidlig i prosessen at ”de er jo bare barn”. Fokuset på en Snoopy skoledagbok innbundet i rosa plysj der den mest aktive av utøverne skal ha skrevet ned sine ønsker om å utøve vold, bidro også til å under-

streke at det var unge utøvere man hadde med å gjøre. *Aftenposten* (22.01.03) skrev for eksempel:

Det var (...) ikke mye som minnet om en ”farlig gjengleder” da hun entret vitneboksen. Tynn og sammensunket, med sped stemme og håret i musefletter, fremsto også hun som et offer, slik alle involverte i denne saken, både fornærmede og de som mishandlet henne, gjør.

Fokuset på alder er også å finne i andre saker: Da en 14 år gammel jente ble angrepet av ti andre tenåringsjenter på Kløfta i mars 2003, uttalte en representant for politiet at motivet for handlingen var muntlige uoverensstemmelser over en lengre periode, og at: ”Dette er litt typisk *jenter i denne alderen* [min uthevning]. Mens gutter gjør opp med en gang, drar det gjerne litt ut i tid med jenter (...)” (*Romerikes Blad* 29.3.03). Etter en voldsepisode på Sotra utenfor Bergen vinteren 2006, der en 13 år gammel jente ble angrepet av fire andre jenter, ble politiet sitert på at konflikten dreide seg om en ”vanlig jentekrangel” (*Bergens Tidende* 23.2.06). Samtidig uttalte de at de så alvorlig på saken ”Spesielt fordi det dreier seg om *barn* [min uthevning]” (*Bergens Tidende* 18.2.06). Som vi så ovenfor, regner Jewkes nettopp barns involvering i vold og kriminalitet som et særskilt kriterium for nyhetsverdi, uavhengig av om de er utøvere eller ofre. I mediediskursen om jenters vold, er det et betimelig spørsmål om det trekkes paralleller mellom barn og jenter. Dette peker på at jenters vold blir del av en kompleks diskurs omkring både vold, kjønn og alder. For å nå fram til økt forståelse av jenter som utøvere av vold/mobbing og jenter som gjengdeltakere, må derfor medias begrep om ”jentevold” kontekstualiseres i forhold til begreper som alder og ungdom.

Om vi ser på jentenes vold og deltakelse i gjenglignende miljøer fra et kriminologisk perspektiv, vil man kunne understreke at det å være ung blant annet kan bety avvisning av foreldrenes og samfunnets normer. I gjengen kan ungdommene skape et felles rom som de voksne ikke har adgang til. I tillegg vil andre unge som ikke aksepterer gjengens indre orden, avvises (Hauge 2001). Det å være ung kan ses som en overgangsperiode, en marginalposisjon. Følelsen av avmakt kan også være betegnende for ungdom. Andre jevnaldrende blir den unges viktigste referansegruppe. Å delta i gjengen bidrar da til å utsette voksenlivet (Fangen 1995), og gjengen kan ses som uttrykk for ungdomstidens uklarheter og tilpasningsproblemer i samfunnet. Opplevelsen av å være marginal i forhold til politiske

og økonomiske systemer, kan være en årsak til at de unge utvikler andre verdihierarkier. Et annet klassisk synspunkt har vært at en måte å demonstrere at man er voksen på, kan være å bevise det via sin *adferd* – selv om den avviker fra det som ellers i samfunnet oppfattes som voksen atferd. Å være voksen vil for eksempel si å være selvstendig (ikke bli diktert hva en skal gjøre), og det innebærer retten til å nyte de voksnes privilegier (drikke seg full, ha seksuelle forhold og lignende). Gjengdeltakelsen kan slik sett relateres til selvoppfatningen av alder og handlekraft. Den kan også handle om noe mer enn det voldelige og utagerende – noe som mer generelt kan knyttes til det å være ung. Gjengen kan også være et symbol for tilhørighet og identitetskonstituering – et erfaringsrom der man kan definere seg som ”inne”. Med andre ord kan det synes litt for enkelt å si at de unge vil markere at de er voksne. Kanskje er de snarere opptatt av å vise at de *ikke er barn*? Dette trenger ikke bety at de aksepterer hele voksenkonseptet. De unge profilerer seg nettopp gjennom blandingen av voksne og barnlige kjennetegn. Gjengdeltakelse kan være én måte å anvende kulturelle muligheter å være ung på. Sosiologen Ivar Frønes (1995) hevder for eksempel at alder kan ses som en sosial strategi; handlinger kan forklares og forstås i lys av alder. Dette kommer jeg tilbake til i eksemplene fra intervjuene med jentene. Poenget i dette avsnittet har vært å understreke at jentenes vold ikke bare forankres i en kjønnsdiskurs – den er også tett vevd sammen med en diskurs om *alder*.

Debatten om ungdomsvold sett i lys av forestillinger om alder

Den offentlige debatten om ungdomsvold ser ut til å nettopp underbygge de populære forestillingene om ungdom som en spesiell og problematisk gruppe. Samtidig er media med på å forsterke dette bildet (Wykes 2001). Ifølge ungdomsforskerne Wyn og White (1997) er dette populære bildet av ungdommen dobbeltsidig: På den ene side anses ungdom som problematiske og som en trussel mot det bestående, på den annen side er de både symbol på framtid, håp og optimisme. Ungdom anses også som ofre for det risikofylte moderne samfunnet. Dette bildet legitimerer statens rett til å gripe inn for å både kontrollere og beskytte de unge. Kriminologen Sheila Brown (1998) argumenterer for at media selv bidrar til å understreke hva

som er "age-appropriate behaviour" idet hun bruker James Bulger-saken³ som eksempel på hvordan forestillingen om *barndommen* som en periode kjennetegnet av ro og stabilitet, ble avskaffet. Brown hevder at Bulger-saken dreier seg om noe mer enn den grusomme hendelsen der et barn på to år ble drept som følge av fysisk vold utført av eldre barn: hun mener at det i tillegg ble utøvd en *symbolsk vold* mot de voksnes oppfatninger av barndom. Gjennom medias dekning av saken, ble det manet fram en forestilling om barndommen som ikke lenger uskyldig, men som demonisk, hevder Brown. Det demoniske barnet impliserer tapet av det uskyldige barnet og er derfor en trussel mot voksnes oppfatninger av kontroll og makt. *Ungdom* forventes derimot å være en alder der avvik, avbrudd og "ondskap" foregår. Når tenåringer oppfører seg dårlig, oppfyller de de negative stereotyper om dem (Brown 1998:1–4).⁴

Brown mener at den offentlige debatten om ungdom, gjør ungdom til en "spesiell" gruppe og at de marginaliseres. Slik sett kan ungdom betraktes som en type kulturelle "andre" (Brown 1998:14). En slik ekskluderingsprosess gjør at ungdom blir en marginal gruppe, som på den ene siden fratrar gruppen makt og status, men som på den andre siden utilsiktet gjør ungdom til en utrygg gruppe i kraft av sin annerledeshet. Diskurser om barndom og ungdom blir dermed en slags projiseringsskisse for de voksnes bekymring. Det å studere ungdom som marginale og som trussel, er ifølge Brown fundamentalt for å forstå hvordan *alder* står i forhold til vold, kriminalitet og kriminalisering. Så kanskje er det slik at fokuset på ungdomsvold kan forstås ved å studere *alder* i relasjon til avvik og *annerledeshet*? Ungdom er både en kontroversiell og forvirrende alderskategori, men kanskje er det nettopp dette som er grunnen til at ungdom assosieres med problemer som kriminalitet og vold – fordi dette har vært betraktet som en alder som kjennetegnes av opprør, avvik og brudd med konvensjo-

³ Saken der 10-åringene Jon Venables og Robbie Thompson bortførte, mishandlet og drepte den 2-årige James Bulger i Liverpool, Storbritannia, vinteren 1993.

⁴ Brown tar også for seg flere alderskategorier: *voksen* og *middelalder* er en periode som kjennetegnes ved maksimal respekt og produktivitet, her finnes de solide, respektable og loydlige borgere. Kriminalitet fremstilles derfor som et problem for denne aldersgruppa, heller enn at denne gruppa portretteres som et problem for samfunnet. Det er i denne gruppa at det meste av tung og alvorlig kriminalitet utføres, men det tildekkes ofte av våre kulturelle forestillinger om "den respektable voksne" og vår ledsagende frykt for unge. *Eldre* er eller bør være passive og sårbare samfunnsmedlemmer, og Brown mener at det ofte skjer en infantilisering av de eldre i media. De eldre tilskrives barnlige kvaliteter (sårbare, uutviklet fornuft, mangel på kunnskap og forståelse og så videre).

nelle verdier og moral. Samtidig ser vi at dette synet på ungdom bidrar til å konstruere både ”barn” og ”voksen” som mer stabile kategorier.

Konklusjonen for Brown er at det har foregått en eksklusjonsprosess der de ekskluderte gruppene har blitt stadig mer marginalisert. Dette tar fra dem selvbestemmelse, adgang til makt og ressurser i samfunnet; deres stemme. Men marginalisering skaper samtidig frykt. Dette er et viktig poeng for å forstå hvordan alder kan forstås i sammenheng med kriminalitet og kriminalisering. Poenget er altså at *alder* handler om forventninger – moralske og adferdsmessige – som vi appliserer på en persons kronologiske posisjon i livsløpet. Avvik handler om å bryte kulturelle forestillinger. Livsløp sett som en kulturell konstruksjon kan avdekkes ved å studere avvik (Brown 1998:4).

Jentene som utøvere av vold – bare barn?

Det er allikevel ikke slik at jenter oppfyller forventninger om en opprørsk ungdomsalder når de deltar i vold. I medias dekning av ”jentevold” relates ungdom ikke bare til dominerende diskurser om voksenhet, men vel så mye til diskurser om kjønn, om jenter og femininitet. Mediefortellingene om ”jentevold” og ”jentegjenger” må derfor ses i en bredere kontekst – nemlig den oppmerksomheten både ungdom og kvinners kriminalitet generelt får. Det faktum at størsteparten av voldelige og/eller kriminelle handlinger utføres av menn, har ført til at kriminologien stort sett har interessert seg for menns lovovertrædelser. Jentenes aktiviteter blir i den sammenheng definert som avvik fra det normale, det vil si fra guttenes utfoldelser. Dette ser vi i medias oppslag om ungdomsvold. Ungdom forvaltes bare tilsynelatende som en kjønnsnøytral kategori.

Når unge jenter opptrer som subjekter i voldelige handlinger, overskrides noen tradisjonelle grenser, nemlig forestillingene om hva som er ”kvinnelig/feminint” og hva som er ”mannlig/maskulint”. Hva som kategoriseres som vold, henger sammen med slike forestillinger om kjønnsroller. Disse grensene og normene kommer tydelig til uttrykk i medias oppslag om ungdomsvold. Mediefortellingene dreier seg om avvik og overskridelser. Samtidig bidrar media på denne måten implisitt til å temme og overvåke grensene for kjønn, og derigjennom å ”konstruere kjønn”.

I mediematerialet finner jeg særlig to måter å forklare jentenes vold på: For det første at jentene avviker med hensyn til kjønn når det poengteres at de oppfører seg som gutter. For det andre fokuserer ofte fortellingene

ne på at jentene selv er ofre for ulike problemer i sin oppvekst og sitt sosiale miljø. Deres vold forklares med at de har tidligere erfaring som ofre for mishandling og vold, og at volden er en måte å fjerne seg fra offerrollen på. Et ensidig fokus på at jentene egentlig selv er ofre, er uheldig, ikke minst fordi det faktisk finnes personer som *er* ofre for deres vold. Fortellingene gjør noe med jentenes subjektposisjon: En jente som utøver vold, er en ”umoden” jente, en ”gutte-jente”, et ”offer” eller en ”syk” jente. Hun er ikke et bevisst, handlende, menneskelig subjekt. Slik bekrefter media forestillingen om at jenters vold ikke har noen plass i ”vår kultur” (Morrissey 2003:24–27).

Jenter som utøvere av vold blir en slags ”kulturell anomali” i den offentlige debatten om ungdomsvold. Media spiller på de kulturelle normer og forestillinger om hva jenter ”er” og hva jenter ”bør være” når de omtaler jenters vold. Det er imidlertid via fokuset på avvik at normen etableres; normen er diskursivt avhengig av og sekundær i forhold til avviket. Slik bekreftes derfor den dominerende diskursen om sammenhengen mellom kjønn og vold, nemlig at det å utøve vold dreier seg om gutter, menn og om mannlighet (Natland 2006, Morrissey 2003).

I medias reportasjer aktualiseres imidlertid også forholdet mellom vold, kjønn og alder: Ofte beskrives konfliktene som sentrert omkring rykter og sjalusidramaer, og de forklares som typiske for unge jenter. Det skjer da en *infantilisering* av jentene der handlingen ses som styrt av deres umodne alder, og at de ikke forstår rekkevidden av den. I og med denne infantiliseringen tildeles jentene mindre status som voldelige subjekter.⁵ Jentenes vold blir redefinert til å være uttrykk for en del av en naturlig femininitetsform for jentene i denne alderen – unge jenter blir ansett som å være emosjonelle, irrasjonelle og ukontrollerte. Denne måten å forklare jenters voldsbruk på, fratår på mange måter jentene subjektstatus – de ”kan ikke noe for” volden. Voldsutøveren er ikke et rasjonelt, handlende menneske, det er umodne småjenter som ikke kan ta ansvar for sine handlinger.

Spørsmålet videre blir da i hvilken grad den dominerende diskursen er virksom i jentenes egne virkelighetsforståelser og hverdagsliv. Hvordan forholder de seg til vold og til det å være jente? Jeg skal nå vende blikket mot hva informantene i min studie selv sier om sine handlinger.

⁵ Når jeg ønsker å anerkjenne jentene som subjekt, er det fordi de derigjennom også i større grad må ansvarliggjøres for sin voldsbruk, ikke fordi jeg applauderer jentenes vold!

”Jeg hadde en litt vill periode...” Volden som aldersbestemt fenomen

I intervjuer med jenter som har erfaring med å utøve vold⁶, reflekterer jentene omkring det å være jente og det å utøve vold. De er kjent med forestillingene og forventningene (den dominerende diskursen) til jenterollen, og at det å være jente ikke er noe som tradisjonelt innbefatter voldsbruk. Ikke desto mindre ytrer de ønske om at også jenter må kunne utøve vold uten å bli sett på som avvikende fra en kulturelt bestemt kjønnsrolle. De mener for eksempel at det å løse konflikt med en slåsskamp kan være mer redelig enn å la konfliktene foregå i det skjulte. Her posisjonerer jentene seg tydelig i forhold til forventninger om kjønnede konfliktmønstre. De uttrykker for eksempel at jenter generelt sett er slitsomme å forholde seg til, blant annet fordi de ”blander seg for mye inn” i relasjonene jenter imellom. Gutter er enklere å forholde seg til, mener informantene. Dette betyr ikke at jentene skulle ønske de var gutter eller at de nødvendigvis etterstreber ”å være en av gutta”, slik media gjerne gir uttrykk for. Tvert imot understreker jentene at de ”vil jo være jenter også”. Jeg tolker dette som at jentene etterspør en femininitetsform som åpner opp for bruk av fysisk vold.⁷ De ønsker at det å utøve vold, skal bli en akseptert måte å være jente på på samme måte som hos gutter.⁸

Denne tendensen – fokuset på jenterollen og viljen til å utvide rammer for femininitet – er tydeligst hos de av jentene som fortsatt er aktive i sin voldskarriere. Noen av mine informanter er imidlertid intervjuet på et tidspunkt der de har funnet veier ut av volden, og disse forteller retrospektivt om sin tidligere bruk av vold. Det blir da tydelig hvordan de knytter volden an også til *alder*. Et eksempel er informanten Siren⁹ på 17 år som var med i en jentegjeng da hun gikk i 8. klasse. Denne gjengen besto av jenter hun begynte å henge sammen med i denne perioden. De vanket mye i byen, de festet og drakk en del alkohol på fest. Noen av dem var involvert i slåsskamper. De hadde rivaliserende gjenger på andre skoler. Jentegjeng-

⁶ Av hensyn til artikkelens lengde velger jeg her å bruke begrepet ”vold” om jentenes handlinger selv om de selv nøytraliserer handlingene til å være noe annet enn vold (se Natland 2006:168-170).

⁷ Jeg betegner en slik femininitetsform som en ”ny hegemonisk femininitet” (for diskusjon av begrepet, se Natland 2006).

⁸ Som en digresjon kan jo nevnes at tidligere barneombud Trond Viggo Torgersen uttalte at det var normalt og naturlig for gutter å slåss (*Dagbladet* 26.04.95).

⁹ Alle navn som her er brukt, er selvfølgelig fiktive.

en hadde ikke noe spesielt navn, men i den grad de hadde noe kjennetegn, så var det at de alle sminket seg ganske tungt. Siren ler litt av akkurat det i dag. I dag betegner hun dette som en ”ungdomsskoleting”. Hun forteller at hun på denne tiden hadde en litt ”vill periode”, og at hun i dag har ”landet litt”. Hun har blant annet fått nye venner. Siren mener hun var med i gjengen fordi det var en måte å ”være med å utforske ting på”. Hun sier at hun på en måte savner dette litt. Siren knytter gjengen og voldsprosjektet til begynnelsen av tenårene. Nå har hun vokst fra det, sier hun. I dag mener Siren at det er ”for dumt” at jenter slåss, og at det er en ”gutteting”. Da hun var med i jentegjengen, forsvarte Siren og jentene seg alltid med at ”hun fortjente det” hvis de utøvde vold mot en annen jente. I dag mener hun at hun ville ha *snakket* med den som hadde satt ut rykter om henne. Gutter kan fortsatt slåss for å løse konflikter, men det ligger ikke i ”jenters natur” å slåss, sier Siren i dag, og hun konkluderer med at det er ”harry”, ja rent ut ”tragisk” at jenter utøver vold!

I samtale med to andre jenter, Emma og Lise, uttrykker de noe av det samme. Emma var også med i en jentegjeng da hun gikk på ungdomsskolen. I dag kaller Emma og Lise dette en ”ungdomsskolegreie” og en ”fjortisting”, noe de var opptatt av fra de var ca 12 til 15–16 år. Når vi i intervjuet diskuterer hva det innebærer, utdyper Emma og Lise ved å forklare at de mener at jenter i denne alderen har lett for å såre hverandre ved å sette ut rykter, si stygge ting om utseendet og lignende. På ungdomsskolen foregikk slike ting mer i form av baksnakking og at jenter dannet ”klikker”. Til tross for at Emma forteller at hun både har banket andre og selv blitt slått ”helseløs”, sier begge jentene at det er først nå, på videregående skole, at baksnakking, rykter og klikker ikke aksepteres i like stor grad lenger. Emma mener at de er ”mer voksne” nå, og at jentene bør forstå at ryktespredning er uakseptabelt. Derfor blir også konsekvensene alvorligere hvis du fortsatt holder på med den slags, for: ”Her kan du få bank i stedet,” sier de.

Det kan altså virke som om jentene kommer til en alder der de begynner å distansere seg fra volden ved å fortelle om den som et aldersbestemt fenomen. Jeg ser allikevel en mer ambivalent holdning i Emma og Lises fortelling enn hos Siren. Emma knytter stadig det å ”få bank” til noe som kan skje *nå* på videregående skole, mens klikkene, ryktemakingen og baksnakkingen knyttes til ungdomsskolen. Jeg tolker Emma slik at i ungdomsskoletida forholdt de seg til fjortisalderens uskrevne lover. Da fikk du bank fordi du hadde kalt noen hore, mens nå kan du få bank fordi du ikke har *vokst fra* det å sette ut rykter og baksnakke på denne måten. Jentene

forsøker altså stadig å forklare volden innenfor et univers der den fremstår som en riktig løsning, noe som offeret må regne med og noe som offeret selv har gjort seg fortjent til. Slik konstrueres en orden der volden gjøres legitim innenfor rammene av jentenes egne nettverk. Emma og Lises ambivalens kan derfor tolkes som at vold fortsatt kan skje, men at de er i ferd med å distansere seg fra volden. Sirens fortelling markerer et mer definitivt brudd med tiden i gjengen, og den må ses på bakgrunn av hennes erfaring med konsekvensen av å delta i dette jentefellesskapet. Hun mener at hun egentlig ikke oppnådde respekt fra andre unge, men heller at de fryktet henne. Hun opplever å ha blitt satt i bås som ”problemjente”, noe som blant annet har resultert i opphold i fosterhjem og barnevernsinstitusjon. Erfaringen med vold har vært et prosjekt i Sirens liv, men har også blitt en byrde.

Jentene snakker også om at de kan ”få rykte på seg for å være gæern”. Med det menes at andre jenter er redd dem og tror de er mer avvikende enn jentene selv opplever at de er. Emma og Lise vet at det finnes jenter som fortsatt er redd dem. Dette virker de litt oppgitt over, for de mener at det er overdrevent. Emma og Lise mener at frykten for dem ikke minst er basert på *rykter* om hva de skal ha gjort. Når jeg spør dem om andres frykt ikke har noen rot i virkeligheten, medgir de at de har deltatt i episoder som har bidratt til å understreke deres potensiale for voldsbruk. Den frykt eller respekt andre har for Emma og Lise, balanserer derfor stadig mellom å kunne ses som en fordel og en byrde. Det er for eksempel tydelig at deres omdømme som jenter man ”ikke kodd med”, stadig kan ses som en fordel fordi det gir dem en viss maktposisjon. Men Emma og Lise forteller også at i tillegg til at noen er redd dem, finnes det nå ”fjortiser” som ser opp til dem! Dette kan nå være litt flaut.

I intervju med informant Pia på 16 år, som er medlem av en jentegjeng som stadig deltar i voldelige hendelser, forteller hun at hun nå har fått seg kjæreste. Dette representerer et dilemma i forhold til hennes tilknytning til gjengen. Pia sier at det ikke lenger er like attraktivt å være ”gæern gjengjente” når man har kjæreste. Hun forsøker å skjule for han at hun fortsatt utøver vold, for hun mener at med alderen vil ikke guttene være sammen med en slik jente. Kjærestene blir på et tidspunkt viktigere å holde på enn venninnefellesskapet og gjengen. På ulike måter forteller alle disse eksemplene noe om at forestillinger om både alder og kjønn har betydning for hvordan jentene ser på sine handlinger og seg selv som *jenter*.

Å bli ”mer voksen” – normene strammes til

Jentenes fortellinger illustrerer en holdning om at både rykter, sladder, slåssing og vold er noe jenter bør vokse *fra*. Både Siren, Emma og Lise forsøker å sette et skille mellom ungdomsskole og videregående. Med Driscoll (2002) kan vi forstå jentenes forhandling om volden som knyttet til alder og kjønn som at de er bevisst sin bevegelse *mot* noe – ut av ”fjortisalderen” og inn i en ”mer voksen” jenterolle. Det synes som om alderen da igjen setter grenser for hvordan jentene skal ”gjøre” jenterollen. Før nøt jentene respekt ved å utvide rammene for feminin adferd. Men etter hvert synes rammene for feminitet å snevres inn for flere av dem. Voldens sammenheng med det å gjøre jenterollen på en ny måte, fungerer ikke lenger tilfredsstillende. I Pias tilfelle er det for eksempel tydelig at forholdet til kjæresten er bygget opp omkring en taushet omkring det faktum at hun stadig deltar i vold. I den alderen der de kunne konstituere seg som unge jenter som utøvde vold, forholdt jentene seg kreativt til de dominerende diskurser om kjønn og vold – de kunne påberope seg ønsket om å utvide normene for feminitet. På veien mot voksenlivet ser det imidlertid ut til at normene igjen strammes til, og jentene knytter nå vold mer til menn og mannlighet (Natland 2006, 2008). Volden kan derfor forstås både i forhold til begrepet ”feminitetsprosess” (Skeggs 1997:157) og det vi kan kalle ”aldersprosess” (=becoming). Det er også interessant at jentene kan legitimere sin voldsutøvelse ved å tilskrive den en viss alder, og da skriver de seg på mange måter inn i den ”infantiliserings-diskursen” som vi så i medias billeddannelse.¹⁰

Voldelige jenter – interseksjonelle analyser

Jeg har nå vist hvordan samspillet mellom kjønn og alder virker inn på hvordan jentenes vold oppleves og settes ord på, både i media og hos jentene selv. Formålet med å analysere nyhetstekster er å se hvilke forestillinger om kjønn, alder og vold som aktualiseres. Som et underliggende tema finner jeg at nyhetstekstene handler om at de voksnes fantasi om ”ungjenters iboende uskyld”, går tapt (Brown 1998). Brown hevder at dette er noe som i seg selv kan oppleves som en trussel sett fra de voksnes perspektiv. Dette skjer ifølge medieforskeren Patricia Holland når ideen

¹⁰ For enkelte jenter kan selvfølgelig veien videre i en kriminell karriere fortsette.

om jenter flyter sammen med jenter som sosiale aktører ("girlhood" vs "girls"). Når disse to nivå blandes, skjer en "confusion of tongues" (Holland 1997). Når jenter utøver vold, møtes de også med samme overraskede holdning som når barn begår vold eller kriminalitet, inkludert at jentene til tider omtales som at de egentlig er "bare barn", slik vi så i den nevnte Rognansaken. Når kjønn og alder appliseres som perspektiver på vold, kan det se ut som om jenter i større grad enn unge gutter forstås som barn (se også Jewkes 2004). Både barn og jenter forstås da i forhold til en iboende uskyld, og sett som barn fratas de voldelige jentene aktørstatus og det å være "beings in their own right".

Når jentene selv i retrospekt snakker om at det var barnslig å delta i gjeng og vold, samt at noen nå uttrykker at det ikke passer seg for jenter å slå, betyr da det at forestillingene jeg tolket fram av medias tekster, er "sanne"? Jeg foreslår en annen måte å forstå jentenes fortellinger og holdninger på, og det gjør jeg ved å speile deres fortellinger i forhold til en pendling mellom en dominerende diskurs og en hverdagsdiskurs. Når unge jenter utøver vold, både forrykkes og tydeliggjøres diskursen som omhandler våre kulturelle normer om jenter og femininitet. Når unge jenter utøver vold, kommer nye fortellinger om vold og voldsutøveren til, og vi tvinges til å utdype vår forståelse av hva femininitet "er". Når de i ettertid distanserer seg fra volden ved å omtale den som "en barnslig fjortisting" og at det ikke lenger passer seg for en jente å agere voldelig, kan det forstås som at de igjen tilpasser seg de kulturelle normene for femininitet.

Dette indikerer to viktige omdreiningspunkt for min analyse av jenter og jenters vold, nemlig *alder* og *kjønn* som kulturelt konstruerte kategorier. Dette peker mot et *interseksjonelt forhold* når det gjelder forståelsen av vold. Begrepet *interseksjonalitet* er et kulturteoretisk begrep som anvendes for å beskrive en analyse som innebærer et samvirke mellom ulike maktsymmetrier i samfunnet, slik som kjønn, klasse, alder, etnisitet etc. Begrepet åpner opp for å kunne gjøre en analyse med et begrep som rommer "(...) en förståelse för att maktasymmetriernas olika dimensioner (och deras effekter) är oupplöseligt förbundna med varandra genom en dynamisk interaktion" (Lykke 2003:48).

Fokuset på interseksjonalitet kan være fruktbart i kombinasjon med perspektiver på jentenes subjektiveringsprosesser. Én måte å forstå jentenes identitet som "voldelig" på, kan i et slik perspektiv være å forstå identiteten som noe de italesetter på et gitt tidspunkt, der de former en selvforståelse ved å velge én versjon av selvet fremfor andre mulige versjoner. Der media temmer grensene for kjønn ved å omtale dem som barnslige og

umodne, åpner jentene selv en tid og et rom i livsløpet der de har en mulighet for å skape en (midlertidig) identitet som voldelige jenter.

Litteratur

- Bengtson, M., P. Ø. Steinsvåg, H. Terland. 2004. *Ungdom bak volden: forståelse og behandling av ungdom med volds- og aggresjonsproblem*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Brown, S. 1998. *Understanding Youth and Crime. Listening to Youth?* Buckingham/Philadelphia: Open University Press.
- Connell, R. W. 1995. *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Driscoll, C. 2002. *Girls. Feminine Adolescence in Popular Culture and Cultural Theory*. New York: Columbia University Press.
- Drotner, K. 1993. Introduksjon: Unge kvinner og dobbeltblikket på det moderne. I: K. Drotner & M. Rudberg, red. *Dobbeltblikk på det moderne. Unge kvinners hverdagsliv og kultur i Norden*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fangen, K. 1995. *Skinheads i rødt, hvitt og blått. En sosiologisk studie fra "innsiden"*. Oslo: UNGforsk.
- Frønes, I. 1995. *Among Peers. On the Meaning of Peers in the Process of Socialization*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Hauge, R. 2001. *Kriminalitetens årsaker. Utsnitt av kriminologiens historie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hearn, J. 1996. Men's violence to known women: Historical, everyday and theoretical constructions. I: Fawcett, B., B. Featherstone, J. Hearn & C. Toft, red. *Violence and Gender Relations: Theories and Interventions*. London: Sage.
- Heggli, G. 2004. Alderstyranni og dekonologisering. Alder som kulturalanalytisk perspektiv. *Tidsskrift for kulturforskning* 3 (1): 5–14.
- Holland, P. 1997. Living for libido; or *Child's Play IV*; the imagery of childhood and call for censorship. I: M. Barker & J. Petley, red. *Ill Effects: The Media/Violence Debate*. London, Routledge.
- Jewkes, Y. 2004. *Media & Crime*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Jørgensen, M. Winther & L. Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Lee, N. 2001. *Childhood and Society: Growing up in an Age of Uncertainty*. Buckingham Open University Press.
- Lundgren, E. 1993. *Det får da være grenser for kjønn. Voldelig empiri og feministisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lövkrona, I., red. 2001. *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld*. Lund: Nordic Academic Press.
- Lykke, N. 2003. Interseksjonalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen. *Kvinnovetenskaplig tidsskrift* 24 (1): 47–56.
- McRobbie, A. 1991. *Feminism and Youth Culture: from "Jackie" to "Just Seventeen"*. London: Macmillan.
- McRobbie, A. & J. Garber. 1976. Girls and subcultures: An exploration. I: S. Hall & T. Jefferson, red. *Resistance Through Rituals. Youth Subcultures in Post-War Britain*. London: Hutchinson.

- Messerschmidt, J. 2004. *Flesh & Blood. Adolescent Gender Diversity and Violence*. Lanham, Boulder, New York, Toronto, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Morrissey, B. 2003. *When Women Kill: Questions of Agency and Subjectivity*. London: Routledge.
- Natland, S. 2008. Voldelige jenter – nye former for femininitet? *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2/2008.
- Natland, S. 2006. *Volden, horen og vennskapet. En kulturanalytisk studie av unge jenter som utøvere av vold*. Universitetet i Bergen. Avhandling.
- Natland, S. 2004. ”Bare barn” eller ”en av gutta”? Alder og kjønn i diskursen om jentevold. *Tidsskrift for kulturforskning*. 3 (1).
- Natland, S. 2003. ”Jentevold”: Overskridelser av normer for kjønn og alder? *Kvinneforskning*. 3: 44–60.
- Oring, E. 1990. Legend, truth, and news. *Southern Folklore* 47 (2):163–177.
- Scott Sørensen, A. 2002. Køn, alder og andre forskelle i det senmoderne. I: A. Scott Sørensen, red. *Pi'r Pink og Power – om aktuell pigekultur*. København: Gads forlag.
- Skeggs, B. 1997. *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.
- Stene, R. J. 2003. *Barn og unge inn i rettssystemet: kriminalitet blant barn og unge. Del 1*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Storvoll, E. E. 2004. *Antisosial atferd i ungdomstiden. En studie av kjønnsforskjeller i faktorstruktur, risikofaktorer, tilleggsproblemer og utvikling med alder*. Universitetet i Oslo. Avhandling.
- Wykes, M. 2001. *News, Crime and Culture*. London/Sterling, Virginia: Pluto Press.
- Wyn, J. & R. White. 1997. The concept of youth. I: Wyn, J. & R. White. *Rethinking Youth*. London: Sage.

Sidsel Natland
Høgskolen i Oslo
Sosialforsk
Pb 4 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo, Norge
e-post: Sidsel-Therese.Natland@sam.hio.no

R